

ВІДГУК

офіційного опонента

докторки медичних наук, професорки

Децик Орини Зенонівни

на дисертаційну роботу Пожевілової Алли Анатоліївни на тему «Медико-соціальне обґрунтування кадрового забезпечення реабілітаційної допомоги в межах госпітальних кластерів», подану в разову спеціалізовану вчену раду 26.613.274 Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 222 «Медицина»

Актуальність теми дисертаційної роботи

В більшості європейських країн триває активний пошук ефективних організаційно-економічних механізмів інтеграції зусиль окремих видів допомоги в системі охорони здоров'я з метою забезпечення безперервності та наступності лікувально-реабілітаційного процесу, раціонального використання завжди обмежених ресурсів і підвищення медико-соціальних результатів функціонування системи загалом. Особливого значення в цьому контексті набувають інтегровані моделі надання медичної та реабілітаційної допомоги, які дозволяють об'єднати їх ресурси для досягнення якнайкращого ефекту.

Саме тому у межах національної та міжнародної політики у сфері охорони здоров'я інтеграція медичних і реабілітаційних послуг розглядається як один із ключових пріоритетів розвитку систем охорони здоров'я, оскільки створює умови для надання комплексної, пацієнтоорієнтованої допомоги, оптимізації маршрутів пацієнта і підвищення доступності послуг для різних груп населення. Зрозуміло, що надзвичайно важливою складовою таких інтегрованих моделей є міждисциплінарні команди.

Особливої актуальності проблема інтеграції реабілітаційної допомоги набуває в Україні в умовах стрімкого збільшення кількості осіб із стійкими функціональними порушеннями внаслідок повномасштабної агресії російської федерації на тлі спровокованої та посиленої нею демографічної кризи, соціально-економічних негараздів, зростання поширеності хронічних

неінфекційних захворювань тощо. Як наслідок – реабілітація стала невід’ємною складовою системи охорони здоров’я та ключовим чинником збереження працездатності, зниження інвалідизації та підвищення якості життя пацієнтів.

Особливого значення набуває наукове обґрунтування сучасної моделі організації реабілітаційної допомоги в Україні на рівні госпітальних кластерів, у межах яких існують найоптимальніші можливості забезпечення інтеграції та координації медичних, реабілітаційних і соціальних її компонентів. Такий підхід відповідає міжнародним рекомендаціям ВООЗ і є перспективним напрямом подальшої трансформації національної системи охорони здоров’я.

Таким чином, вибір теми медико-соціального дослідження, присвяченого обґрунтуванню моделі організації інтегрованого надання реабілітаційної допомоги в системі охорони здоров’я України, є актуальним, науково обґрунтованим і таким, що повністю відповідає сучасним потребам та стратегічним пріоритетам державної політики.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувачки

Дисертаційна робота Пожевілової А. А. є самостійним науковим дослідженням, виконаним на сучасному науковому рівні. Результати отримані на достатніх за обсягом репрезентативних даних з використанням сучасних адекватних до послідовних завдань дослідження наукових методах. Зокрема, в роботі використано системний підхід та системний аналіз, бібліосемантичний, соціологічний, медико-статистичний, економічний, метод концептуального моделювання, експертних оцінок та SWOT-аналіз.

Дисертація виконана як фрагмент науково-дослідної роботи кафедри управління охороною здоров’я НУОЗ України імені П.Л. Шупика «Визначення потреб у кадрах на рівні закладів охорони здоров’я для запровадження нової моделі реабілітаційної допомоги в Україні» (державний реєстраційний номер 0124U001619, термін виконання 2024–2026 рр.). Здобувачка є однією із співвиконавців цієї роботи.

Основні положення дисертації апробовані на 10 міжнародних та всеукраїнських конференціях. За результатами роботи опубліковано 15 наукових праць. Зокрема матеріали дисертаційного дослідження знайшли відображення у 5 статтях, з яких у трьох висвітлені основні наукові результати дисертації (у т. ч. одна стаття у виданні, що входить до наукометричної бази Scopus), а у двох – матеріали, що додатково відображають результати роботи.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Наукова новизна роботи полягає у формуванні нового науково-методологічного підходу до кадрового забезпечення реабілітаційної допомоги в сучасних умовах організації системи охорони здоров'я. Уперше в Україні запропоновано комплексну концептуальну модель кадрового забезпечення реабілітації в межах госпітальних кластерів, яка поєднує принципи міждисциплінарності, етапності реабілітації та інтегрованого менеджменту.

У роботі обґрунтовано доцільність інтеграції принципів громадського здоров'я у професійну підготовку та безперервний професійний розвиток фахівців з реабілітації, що дозволяє враховувати популяційні ризики, структуру потреб населення та прогнозовані демографічні зміни. Розроблено критерії і нормативи кадрового забезпечення міждисциплінарних реабілітаційних команд, систему індикаторів кадрової спроможності закладів, а також модель прогнозування кадрового дефіциту у сфері реабілітаційної допомоги до 2030 року.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

У дисертаційній роботі чітко та лаконічно сформульовано мету і завдання дослідження, які повністю відповідають обраній темі. Робота виконана на високому сучасному науково-методичному рівні. На всіх етапах дослідження авторкою обґрунтовано використано комплекс адекватних методів, що

забезпечило досягнення поставленої мети.

Усі наукові положення, висновки та практичні рекомендації, представлені в дисертації, є науково обґрунтованими, достовірними та логічно випливають із результатів проведених досліджень. У процесі роботи опрацьовано 204 спеціально розроблених анкет, спрямованих на вивчення організаційних, управлінських і кадрових аспектів функціонування реабілітаційної допомоги в межах госпітальних кластерів, зокрема серед лікарів фізичної та реабілітаційної медицини, інших фахівців з реабілітації та управителів (менеджерів) закладів охорони здоров'я.

Статистичний аналіз результатів проведено на належному рівні з використанням сучасних методів медико-статистичного аналізу та програмного забезпечення. Наведені в роботі таблиці і рисунки є інформативними та переконливо ілюструють основні результати дослідження. Висновки дисертації повністю підтверджуються отриманими результатами.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Дисертаційна робота Пожевілової А. А. є завершеним науковим дослідженням, виконаним на високому науково-методичному рівні. Авторкою самостійно проведено ґрунтовний теоретико-методологічний аналіз сучасних наукових джерел, розроблено програму дисертаційного дослідження та сформовано методичний інструментарій відповідно до визначених мети і завдань. У процесі роботи підготовлено анкети соціологічного опитування, здійснено збір, формування, статистичну обробку, узагальнення та інтерпретацію первинних емпіричних даних. На завершальному етапі дослідження авторкою обґрунтовано та розроблено функціонально-організаційну концептуальну модель реабілітаційної допомоги. Усі розділи дисертаційної роботи, таблиці, рисунки, висновки та практичні рекомендації виконані пошукачкою особисто.

Дисертантка продемонструвала вміння критично аналізувати,

узагальнювати матеріал та застосовувати сучасні наукові підходи для розв'язання дослідницьких завдань. Це підтверджує належне володіння нею методології наукових досліджень і спроможності до самостійної наукової діяльності. Співавторство інших дослідників у друкованих працях, опублікованих за матеріалами дисертації, полягає у їх консультативній допомозі.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження

Теоретичне значення дослідження полягає у доповненні теорії соціальної медицини та громадського здоров'я в частині вчення про управління охороною здоров'я шляхом наукового обґрунтування організаційно-управлінських засад функціонування реабілітаційної допомоги в межах госпітальних кластерів, з урахуванням принципів стратегічного та операційного менеджменту, міждисциплінарної взаємодії, етапності реабілітаційного процесу та інтеграції медичних і соціальних послуг.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати стали науковою основою для розроблення та впровадження в рамках запропонованої моделі комплексу організаційних заходів з інтегрованого надання реабілітаційної допомоги в межах госпітальних кластерів.

Розроблена функціонально-організаційна концептуальна модель реабілітаційної допомоги може бути використана МОЗ України, НСЗУ та органами управління охороною здоров'я різних рівнів для удосконалення національної та регіональних стратегій розвитку системи реабілітації України. Впровадження рекомендованих нормативів кадрового забезпечення мультидисциплінарної моделі сприятиме підвищенню ефективності, якості та доступності реабілітаційної допомоги.

Запропоновані підходи до кадрового забезпечення (формування мультидисциплінарних команд, елементи дуальної освіти) мають прикладне значення для закладів вищої медичної освіти та практичної охорони здоров'я при плануванні підготовки, розподілу й утримання фахівців реабілітаційного

профілю. Використання сучасних цифрових інструментів сприятиме підвищенню прозорості та керованості реабілітаційних процесів.

Результати дослідження використано на галузевому рівні – у навчальному процесі закладів вищої та післядипломної медичної освіти, зокрема в НУОЗ України імені П. Л. Шупика. На регіональному та місцевому рівнях елементи моделі впроваджено в діяльність закладів охорони здоров'я госпітальних кластерів м. Києва та Київської області, що підтверджено 4-ма відповідними актами впровадження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертація оформлена відповідно до положень наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Дисертаційна робота викладена на 205 сторінках машинописного тексту (у т. ч. 156 ст. основного тексту) й включає анотацію, вступ, п'ять розділів власних досліджень, висновки, список використаних джерел, додатки. Роботу доповнено 18 рисунками та 20 таблицями й 10 додатками. Перелік використаної літератури містить 158 джерел (72 - кирилицею та 56 - латиницею).

У **вступі** дисертаційної роботи обґрунтовано вибір теми дослідження, визначено її зв'язок із науковими програмами, чітко сформульовано мету та завдання, окреслено об'єкт і предмет дослідження, конкретизовано методи наукового пізнання. Подано наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача, відомості про апробацію і перелік публікацій. Зміст вступу повністю відповідає встановленим вимогам до дисертаційних робіт.

У **першому** розділі здійснено системний аналіз міжнародного та вітчизняного досвіду організації реабілітаційної допомоги, нормативно-правового забезпечення та кадрових моделей її функціонування. Узагальнення значного масиву наукових, статистичних і нормативних джерел дало змогу окреслити провідні світові тенденції, узагальнити рекомендації ВООЗ щодо

побудови реабілітаційних служб і зіставити їх із сучасними реаліями національної системи охорони здоров'я України.

Другий розділ присвячено методологічному забезпеченню дослідження. У ньому обґрунтовано вибір методів, визначено інформаційну базу та логіку дослідницького процесу. Застосований методичний інструментарій є адекватним меті та завданням дослідження, використаний з дотриманням принципів валідності, наукової коректності та репрезентативності.

У **третьому** та **четвертому** розділах подано результати комплексного аналізу кадрового потенціалу системи реабілітаційної допомоги та матеріали соціологічних досліджень. Авторкою здійснено детальну оцінку кількісних і якісних характеристик кадрових ресурсів, виявлено регіональні диспропорції, структурний дисбаланс персоналу та ключові чинники кадрового дефіциту. Отримані результати логічно узагальнено й інтерпретовано з позицій сучасних підходів до організації реабілітаційної допомоги в системі охорони здоров'я.

П'ятий розділ дисертації має вагомий науковий й практичний цінність, оскільки в ньому запропоновано оптимізовану модель кадрового забезпечення реабілітаційної допомоги в межах госпітальних кластерів. Модель включає алгоритми формування мультидисциплінарних команд, сценарні підходи до прогнозування кадрової потреби, управлінські та організаційні механізми, інтеграцію принципів громадського здоров'я та використання цифрових інструментів координації реабілітаційних процесів. Запропоновані рішення є логічно узгодженими, теоретично обґрунтованими та орієнтованими на практичне впровадження.

Висновки дисертаційного дослідження послідовно відповідають на поставлені завдання та повністю відображають основні результати дослідження.

У **додатках** містяться: перелік наукових публікацій автора за темою дисертації; відомості про апробацію результатів дослідження на наукових форумах; анкети соціологічного опитування, використані під час емпіричного етапу роботи; а також сім актів впровадження дослідження, що підтверджують

практичну реалізацію отриманих результатів у закладах вищої медичної освіти та в закладах охорони здоров'я.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці

Представлена дисертаційна робота має теоретичне, наукове та прикладне значення, що дозволяє рекомендувати отримані результати для використання як в практиці закладів охорони здоров'я, так і в освітньому процесі закладів вищої медичної освіти на до- та післядипломному рівнях.

Дані про відсутність порушень академічної доброчесності

За результатами перевірки дисертаційної роботи Пожевілової А. А. порушень академічної доброчесності, ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації не виявлено. Подана до захисту дисертація є оригінальною, самостійно виконаною, авторською роботою.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувачки

Принципових *зауважень* до змісту та оформлення дисертації немає. Проте є окремі *побажання* некритичного характеру, а саме:

- Зустрічаються стилістичні, граматичні та технічні помилки;
- Представлений список робіт варто було класифікувати не на статті та тези, а на наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації і які додатково відображають наукові результати дисертації;
- Розділ 4 має назву «Аналіз соціологічних досліджень», але вони описані тільки у підрозділі 4.3, а в підрозділах 4.1 та 4.2 представлені дані наукової літератури та офіційної медичної статистики.

Висловлені зауваження та побажання не зменшують позитивної оцінки роботи.

Також у ході ознайомлення з дисертаційною роботою виникли

запитання для дискусії:

1. Поясніть детальніше, яку методика прогнозування потреби у фахівцях з реабілітації ви використали?

2. Який із чинників, на Вашу думку, найбільшою мірою обмежує розвиток і ефективне функціонування системи реабілітаційної допомоги в межах госпітальних кластерів (кадровий дефіцит, фінансування, організаційна координація, нормативне забезпечення, інфраструктура тощо)?

3. Які організаційні, освітні або комунікаційні форми (професійне навчання, міждисциплінарна взаємодія, інформування пацієнтів, цифрові інструменти, клінічні маршрути) Ви вважаєте найбільш ефективними для підвищення якості та доступності реабілітаційної допомоги в умовах госпітальних кластерів?

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Виходячи з актуальності, обсягу та рівня досліджень, наукової новизни результатів, теоретичної та практичної цінності отриманих даних, об'єктивності та обґрунтованості висновків, беручи до уваги особистий внесок здобувачки, дисертаційна робота Пожевілової Алли Анатоліївни на тему: «Медико-соціальне обґрунтування кадрового забезпечення реабілітаційної допомоги в межах госпітальних кластерів» повністю відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 та Постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 №502 щодо здобуття ступеня доктора філософії та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, а її авторка – Пожевілова Алла Анатоліївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Офіційний опонент:

д. мед. н., професорка,

завідувачка кафедри громадського здоров'я

Івано-Франківського національного

медичного університету

